

Nederlandse Voedsel- en
Warenautoriteit
*Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie*

Quickscan

Voorschrijfgedrag dierenartsen omtrent antibiotica bij blankvleeskalveren 2012

Versie 5.0

Datum 12 juni 2012
Status Definitief

Colofon

Quickscan

Voorschrijfgedrag dierenartsen omtrent antibiotica bij
blankvleeskalveren 2012

Contactpersoon

Divisie Landbouw en Natuur
Domein Diergeneesmiddelen

Catharijnesingel 59

3511 GG Utrecht

Postbus 43006

3540 AA Utrecht

Inhoud

	Colofon	1
	Samenvatting	3
	Inleiding	4
1	Onderzoeksmethode	5
1.1	Selectie Dierenartsenpraktijken	5
1.2	Uitvoering	5
2	Resultaten	7
2.1	Enkele getallen	7
2.2	Voorschrijfgedrag	7
2.2.1	<i>Startpakket</i>	7
2.2.2	<i>Startkuur</i>	7
2.2.3	<i>3^e keuze middelen</i>	7
2.2.4	<i>Koppelbehandeling</i>	7
2.2.5	<i>Deelkoppelbehandeling</i>	8
2.2.6	<i>Handhaving dierenartsen</i>	8
3	Conclusie	9

Samenvatting

De aanwezigheid van antibioticumresistente bacteriën levert een gevaar op voor de volksgezondheid. Verkeerd en overvloedig gebruik in de veehouderij dragen bij aan deze problematiek. Doelstelling van de quickscan Voorschrijfgedrag dierenartsen omtrent antibiotica bij blankveeskalveren 2012 is doormiddel van een beknopt onderzoek (quickscan) een beeld te krijgen van de huidige stand van zaken met betrekking tot het voorschrijfgedrag van dierenartsen en het antibioticagebruik.

Deze quickscan is bedoeld om een indicatief beeld te krijgen van de huidige stand van zaken en niet om er statistisch onderbouwde conclusies uit te trekken.

De controles waren gericht op dierenartsenpraktijken die actief zijn op blankveeskalverbedrijven. Hierbij is als voorwaarde gesteld dat de dierenartsenpraktijken niet zijn gecontroleerd tijdens de quickscan "Antibioticumgebruik bij Blankveeskalveren 2011" en dat er in 2012 kalveren zijn opgezet op de blankveeskalverbedrijven waar de dierenartsenpraktijken actief zijn. De periode waarover gegevens zijn verzameld is van januari 2012 tot en met mei 2012.

Tijdens deze quickscan zijn 9 dierenartsenpraktijken gecontroleerd op het voorschrijfgedrag omtrent antibiotica bij blankveeskalveren. Er is gecontroleerd op het afleveren van startpakketten, het gebruik van een startkuur, standaardbehandelingen en afleveren van 3^e keuze middelen. Telkens is hierbij gekeken naar het voorschrijfgedrag van de dierenarts. In totaal zijn gegevens verzameld van 26 verschillende blankveeskalverbedrijven. Er zijn geen blankveeskalverbedrijven bezocht.

Uit analyse van de gegevens van 26 blankveeskalverbedrijven is gebleken dat:

Startpakketten:

- op 24 (92%) blankveeskalverbedrijven een startpakket was afgeleverd, waarbij in 19 van de gevallen het startpakket was afgeleverd zonder dat er vooraf een dierenarts op het bedrijf was geweest;

3^e keuzemiddelen:

- op 11 (42%) blankveeskalverbedrijven er in het startpakket 3^e keuze middelen waren geleverd. In 10 van deze gevallen waren de 3^e keuze middelen geleverd in een startpakket zonder een bezoek van de dierenarts in de periode van 2 dagen voor de levering tot en met de dag van de levering;
- op 24 (92%) blankveeskalverbedrijven in de periode waarover de controles hebben plaatsgevonden 3^e keuze middelen waren geleverd;

Startkuren:

- op 21 (81%) blankveeskalverbedrijven bij de opstart van de kalveren een startkuur met antibiotica was toegepast. In 13 van deze gevallen waren de antibiotica voor de startkuur geleverd zonder een bezoek van de dierenarts in de periode van 2 dagen voor de levering tot en met de dag van de levering;

(Deel)koppelbehandelingen:

- op alle 26 (100%) blankveeskalverbedrijven een koppelbehandeling is toegepast. In 5 van deze gevallen waren de antibiotica voor de koppelbehandeling geleverd zonder een bezoek van de dierenarts in de periode van 2 dagen voor de levering tot en met de dag van de levering;
- op 16 (62%) blankveeskalverbedrijven een deelkoppelbehandeling is toegepast. In 1 geval waren de antibiotica voor de deelkoppelbehandeling geleverd zonder een bezoek van de dierenarts in de periode van 2 dagen voor de levering tot en met de dag van de levering.

Uit deze inventarisatie blijkt dat de gecontroleerde dierenartsen in de periode van januari tot en met mei 2012 rond de opzet van blankveeskalveren regelmatig niet zorgvuldig en niet restrictief waren bij het voorschrijven van antibiotica als het gaat over de vragen, of een diagnose was gesteld en/ of een goed onderbouwde therapie was ingesteld. Tevens bleek de dierenarts bij de keuze voor een bepaald type antibiotica, na analyse van verzamelde data en met het oog op richtlijnen in het Formularium, niet altijd zorgvuldig. Het handelen van de betrokken dierenartsen van 6 dierenartsenpraktijken zal worden voorgelegd aan het Veterinair Tuchtcollege.

Het indicatieve beeld dat uit deze quickscan naar voren komt suggereert dat het voorschrijfgedrag van de dierenartsen op de blankveeskalverbedrijven in 2012 niet wezenlijk verschilt van het voorschrijfgedrag van de dierenartsen in 2010 en 2011.

Inleiding

In deze factsheet wordt u geïnformeerd over de uitgevoerde quickscan naar het voorschrijfgedrag van dierenartsen bij blankvleeskalveren in de periode januari tot en met mei 2012.

De aanwezigheid van resistente bacteriën levert een gevaar op voor de volksgezondheid, evenals het achterblijven van residuen in voedingsmiddelen van dierlijke oorsprong. Het sterk gestegen antibioticagebruik in de veehouderij zorgt ervoor dat antibioticaresistentie zowel bij mensen als dieren toeneemt. Verkeerd dan wel overvloedig gebruik van antibiotica draagt bij aan deze resistentieproblematiek. In 2010 heeft toenmalig Minister Verburg in de Tweede Kamer toegezegd maatregelen te nemen om het antibioticumgebruik in de veehouderij in 2011 met 20 % en in 2013 met 50% te reduceren. Vervolgens hebben Staatssecretaris Bleker (EL&I) en Minister Schippers (VWS) in november 2011 de Tweede Kamer geïnformeerd (TK 29 683, nr. 106) over een pakket aan maatregelen dat moet leiden tot een forse terugdringing van het gebruik en een zorgvuldige toepassing van antibiotica.

In 2011 is door de toenmalige nieuwe Voedsel- en Waren Autoriteit een quickscan "Antibioticumgebruik bij Blankvleeskalveren 2011" uitgevoerd om een beeld te krijgen van het gebruik van antibiotica in deze sector. De doelstelling van deze quickscan was ondermeer het verkrijgen van een kwalitatief beeld van het antibioticumgebruik in de blankvleeskalverhouderij, de mate waarin houders van blankvleeskalveren voldoen aan de administratieve verplichtingen (logboek) en het voorschrijfgedrag van dierenartsen in deze sector. De resultaten waren voornamelijk zorgelijk voor wat betreft het voorschrijfgedrag van dierenartsen en het antibioticagebruik; startpakketten, standaardbehandelingen en 3^e keuze middelen werden veel toegepast op de blankvleeskalverbedrijven. Deze quickscan was gebaseerd op bedrijfsgegevens van 2010 en deels 2011.

Volgens de dierenartsen die in het kader van de quickscan "Antibioticumgebruik bij Blankvleeskalveren 2011" zijn bezocht wordt er in 2012 bewuster met antibioticumgebruik omgegaan. Volgens hen zouden er geen startpakketten meer worden afgeleverd, wordt een startkuur alleen toegediend als de kalveren bekeken zijn door de dierenarts en er een diagnose is gesteld en wordt er voorzichtiger omgegaan met het gebruik van 3^e keuze middelen.

Mede naar aanleiding van de onderzoeksrapportages van de NVWA hebben Staatssecretaris Bleker (EL&I) en Minister Schippers (VWS) in mei 2012 de Tweede Kamer geïnformeerd (TK 29 683, nr. 124) dat er extra maatregelen genomen zullen worden om de zorgvuldigheid van het antibioticumgebruik in de veehouderij te versterken.

Om de huidige stand van zaken omtrent het voorschrijfgedrag in de blankvleeskalversector in beeld te brengen is recent opnieuw een quickscan uitgevoerd. Deze quickscan is beperkter van omvang en opzet en louter bedoeld om een indicatief beeld te krijgen van de huidige stand van zaken en niet om er statistisch onderbouwde conclusies uit te trekken. Er is rekening houdend met de benodigde tijd en capaciteit voor gekozen om alleen de dierenartsenpraktijken te controleren en geen blankvleeskalverbedrijven. Hierbij is vooral gekeken naar het afleveren van startpakketten, het gebruik van een startkuur, standaardbehandelingen en afleveren van 3^e keuze middelen.

Algemene doelstelling van deze quickscan is doormiddel van een beknopt onderzoek (quickscan) een indicatief beeld te krijgen van de huidige stand van zaken met betrekking tot het voorschrijfgedrag van dierenartsen en het antibioticagebruik.

Hoofdstuk 1 beschrijft de onderzoeksmethode. In hoofdstuk 2 worden de resultaten benoemd waarna in hoofdstuk 3 de conclusie wordt vermeld.

1 Onderzoeksmethode

1.1 Selectie Dierenartsenpraktijken

Er is gekozen om alleen de dierenartsenpraktijken te bezoeken en geen blankvleeskalverbedrijven. Reden hiervoor is dat de gegevens bij de dierenartsen veelal vollediger en betrouwbaarder zijn dan op de blankvleeskalverbedrijven. Daarnaast is op deze wijze voorkomen dat er bij deze quickscan dierenartsenpraktijken betrokken zouden worden die in april 2012 zijn bezocht in het kader van de quickscan "Antibioticumgebruik bij Blankvleeskalveren 2011".

Voor de selectie was het een randvoorwaarde om dierenartsenpraktijken in de steekproef te hebben, die bij de vorige quickscan niet waren bezocht in verband met de tuchtrechtelijke afhandeling van die quickscan. Verder was het uitgangspunt dat er aan de dierenartsenpraktijk minimaal 4 blankvleeskalverbedrijven waren gekoppeld die in 2012 kalveren hadden opgezet om het voorschrijfgedrag van dierenartsen in 2012 te kunnen beoordelen.

Voor de selectie zijn de volgende voorwaarden in acht genomen:

- Dierenartsenpraktijken die bij de vorige quickscan niet waren bezocht;
- Dierenartsenpraktijken waar, op basis van de beschikbare gegevens, minimaal 4 blankvleeskalverbedrijven aan konden worden gekoppeld;
- Gekoppelde blankvleeskalverbedrijven moeten in 2012 kalveren hebben opgezet;
- Gekoppelde blankvleeskalverbedrijven hebben met de Gecombineerde opgave van 2011 aangegeven meer dan 100 blankvleeskalveren te houden;
- Gekoppelde blankvleeskalverbedrijven hebben bij de Gecombineerde opgave van 2011 aangegeven dat ze geen rosékalveren houden.

De Gecombineerde opgave is een geïntegreerde opgave voor Landbouwtelling, mestwetgeving en GLB Verzamelaanvraag (aanvraag bedrijfstoelage en subsidies). Bij de Gecombineerde opgave van 2011 waren 743 relaties die opgegeven hebben dat ze blankvleeskalveren houden en geen rosékalveren. Er voldeden 390 blankvleeskalverbedrijven aan de verdere gestelde selectievoorwaarden.

De 390 blankvleeskalverbedrijven die voldeden aan de gestelde selectievoorwaarden zijn middels UBN gekoppeld aan dierenartsenpraktijken. Er waren 24 dierenartsenpraktijken waaraan 4 of meer blankvleeskalverbedrijven zijn gekoppeld die voldeden aan de gestelde selectievoorwaarden. Van de 24 dierenartsenpraktijken waren 12 dierenartsenpraktijken bij de vorige quickscan bezocht en 1 dierenartsenpraktijk was gevestigd in België.

Uit de overgebleven groep zijn a-select 10 dierenartsenpraktijken geselecteerd. Aan elke dierenartsenpraktijk zijn 4 blankvleeskalverbedrijven gekoppeld. Hierdoor worden gegevens verzameld van 40 verschillende blankvleeskalverbedrijven.

De gegevens die verzameld zijn gaan over de periode januari 2012 tot en met mei 2012. Het gaat hierbij om gegevens van koppels die in 2012 zijn opgezet en die nog niet zijn afgeleverd.

1.2 Uitvoering

De dierenartsenpraktijken zijn bezocht in mei en juni 2012. Bij deze controles zijn de gegevens verzameld van verschillende blankvleeskalverbedrijven. Per bedrijf zijn gegevens verzameld over de kalveren, de dierenarts, het startpakket, de startkuur en koppelbehandelingen. De gegevens die verzameld zijn gaan over de periode januari tot en met mei 2012.

Tijdens de uitvoering bleek dat de koppeling tussen dierenartsenpraktijken en blankvleeskalverbedrijven niet altijd meer bestond. Hierdoor bleven er per dierenartsenpraktijk niet altijd 4 gekoppelde blankvleeskalverbedrijven over. Bij 2 geselecteerde dierenartsenpraktijken bleek dat deze dierenartsenpraktijken niet meer actief waren op de gekoppelde blankvleeskalverbedrijven. Deze 2 dierenartsenpraktijken zijn verder niet gecontroleerd.

1 dierenartsenpraktijk die aan de selectievoorwaarden voldeed is aan de selectie toegevoegd en gecontroleerd.

Wanneer bleek dat er van de gekoppelde blankvleeskalverbedrijven enkele bedrijven niet tot die dierenartsenpraktijk behoorden is gekeken of de dierenartsenpraktijk op andere blankvleeskalverbedrijven actief was die in 2012 kalveren hebben opgezet. Hierbij zijn de andere

selectiecriteria niet meer in acht genomen. Er zijn per dierenartsenpraktijk gegevens verzameld van minimaal 1 en maximaal 4 blankvleeskalverbedrijven. Uiteindelijk zijn er van 26 blankvleeskalverbedrijven, die aan de voorwaarden voldeden, gegevens verzameld.

De kalveren waarvan de gegevens zijn verzameld zijn opgezet tussen 2 januari 2012 en 26 mei 2012. Alle koppels blankvleeskalveren waarvan de gegevens zijn verzameld waren op het moment van de controles nog op de bedrijven aanwezig.

Aan de hand van een checklist zijn gegevens verzameld over het voorschrijven van antibiotica door de dierenartsen bij de blankvleeskalverbedrijven. Hierbij is gekeken naar het afleveren van startpakketten, het gebruik van een startkuur, standaardbehandelingen en afleveren van 3^e keuze middelen.

Aan de hand van de checklisten hebben de inspecteurs bepaald of de dierenartsen de nodige zorgvuldigheid in acht hebben genomen die ze in hun hoedanigheid behoren te betrachten, artikel 14 van de Wet op de uitoefening van de diergeneeskunde 1990 (WUD). Hierbij is steeds de vraag gesteld of de dierenarts zich gehouden heeft aan de zorgvuldigheidsprocedure:

1. is vooraf een diagnose gesteld?
2. is een goed onderbouwde behandeling/therapie ingesteld?
3. is de behandeling geëvalueerd / geanalyseerd?
4. is de conclusie uitgevoerd? (stoppen / behandeling afmaken / ander middel)

Bij de beoordeling van de bevindingen zijn het Formularium vleeskalveren en vleesvee (juli 2010)), de Wet uitoefening diergeneeskunde en de jurisprudentie van het Veterinair Tuchtcollege als uitgangspunten gehanteerd. Gevallen waarbij dierenartsen naar de mening van de NVWA tekort zijn geschoten in de zorg die ze in hun hoedanigheid behoren te betrachten worden voorgelegd aan de klachtambtenaar van het Veterinair Tuchtcollege.

De checklisten zijn ingevuld en in een werkdocument verzameld waarna er analyse heeft plaatsgevonden en de resultaten in dit document zijn verwerkt.

2 Resultaten

2.1 Enkele getallen

- Van de geselecteerde dierenartsenpraktijken zijn 9 dierenartsenpraktijken gecontroleerd.
- Bij de 9 dierenartsenpraktijken zijn gegevens verzameld van 26 verschillende blankvleeskalverbedrijven.

2.2 Voorschrijfgedrag

2.2.1 Startpakket

Definitie startpakket

Het afleveren van een pakket met meer dan 1 diergeneesmiddel (antibiotica), rond de opzet van de kalveren, dat bedoeld is voor de behandeling van de kalveren gedurende de ronde.

Op 24 kalverbedrijven is er rond de opzet van de kalveren een startpakket geleverd dat bestaat uit meer dan 1 diergeneesmiddel. In 19 gevallen waarin een startpakket is afgeleverd rond de opzet van de kalveren is er vooraf geen dierenarts op het bedrijf geweest. Uit de controles is naar voren gekomen dat de startpakketten bestaan uit diergeneesmiddelen die bestemd zijn voor koppelbehandelingen en diergeneesmiddelen die bestemd zijn voor individuele behandelingen.

2.2.2 Startkuur

Op 21 bedrijven is er bij de opstart van de kalveren een startkuur met antibiotica toegepast. In 13 gevallen waarin een startkuur is afgeleverd rond de opzet van de kalveren is de levering van de diergeneesmiddelen niet gepaard gegaan met een bezoek van de dierenarts in de periode van 2 dagen voor de levering tot en met de dag van de levering van de diergeneesmiddelen. Bij 19 startkuren die werden toegepast werd gebruik gemaakt van Oxytetracycline en bij 7 startkuren werd Colistine gebruikt. De startkuren worden via koppelbehandelingen toegepast. In 18 gevallen maakten de antibiotica voor de startkuur onderdeel uit van het startpakket.

2.2.3 3^e keuze middelen

Op 24 bedrijven zijn in de periode waarover de controles hebben plaatsgevonden 3^e keuze middelen geleverd. In totaal zijn op deze bedrijven op 56 verschillende dagen 3^e keuze middelen geleverd. Dit betreft zowel 3^e keuze middelen voor koppelbehandeling als voor individueel gebruik. Bij 23 (41%) van deze leveringen zijn de 3^e keuze middelen geleverd zonder een bezoek van de dierenarts in de periode van 2 dagen voor de levering tot en met de dag van de levering van de diergeneesmiddelen. In onderstaande tabel staan de 3^e keuze middelen die geleverd zijn op de bedrijven.

Tabel 1: 3^e keuze middelen die werden geleverd op 1 of meer blankvleeskalverbedrijven.

Middel	Is geleverd op bedrijf (Aantal bedrijven)	Is niet geleverd op bedrijf (Aantal bedrijven)
Lanflox	10	16
Marbocyl	2	24
Marbox	5	21
Baytril 2,5% oraal	1	25
Baytril 5% injectie	10	16
Floxadil	1	25
Forcyl	1	25

Op 11 bedrijven zijn er in het startpakket 3^e keuze middelen geleverd. Op 10 bedrijven zijn de 3^e keuze middelen geleverd in een startpakket zonder een bezoek van de dierenarts in de periode van 2 dagen voor de levering tot en met de dag van de levering van de diergeneesmiddelen.

2.2.4 Koppelbehandeling

Definitie koppelbehandeling

De gelijktijdige behandeling van alle blankvleeskalveren, dat in dezelfde stal is geplaatst, door middel van medicatie via diervoederverstrekking of kalvermelk.

Op alle 26 bedrijven hebben koppelbehandelingen plaatsgevonden. Op 5 bedrijven hebben koppelbehandelingen plaatsgevonden zonder een bezoek van de dierenarts in de periode van 2 dagen voor de levering tot en met de dag van de levering van de diergeneesmiddelen.

2.2.5 Deelkoppelbehandeling

Definitie deelkoppelbehandeling

De gelijktijdige behandeling van alle vleeskalveren, in een hok of afdeling, door middel van medicatie via diervoederverstrekking of kalvermelk.

Op 16 bedrijven hebben deelkoppelbehandelingen plaatsgevonden. Op 1 bedrijf heeft een deelkoppelbehandeling plaatsgevonden zonder een bezoek van de dierenarts in de periode van 2 dagen voor de levering tot en met de dag van de levering van de diergeneesmiddelen.

2.2.6 Handhaving dierenartsen

Uit de verzamelde gegevens van de blankvleeskalverbedrijven is naar voren gekomen dat, naar de mening van de NVWA, de praktiserende dierenartsen van 6 betrokken dierenartsenpraktijken tekort zijn geschoten in de zorg die ze in hun hoedanigheid behoren te betrachten. Het ging hierbij om zaken waarbij vooraf geen diagnose is gesteld en zaken waarbij geen goed onderbouwde behandeling/ therapie was ingesteld. Het optreden van de praktiserende dierenartsen van de 6 dierenartsenpraktijken zal worden voorgelegd aan de klachtambtenaar van het Veterinair Tuchtcollege.

3 Conclusie

Het blijkt dat de gecontroleerde dierenartsen in de periode januari tot en met mei 2012 rond de opzet van blankvleeskalveren in meerdere gevallen onzorgvuldig en niet restrictief zijn bij het voorschrijven van antibiotica als het gaat over de vragen of een diagnose is gesteld en of een goed onderbouwde therapie is ingesteld.

Het indicatieve beeld dat uit deze quickscan naar voren komt suggereert dat het voorschrijfgedrag van de dierenartsen op de blankvleeskalverbedrijven in 2012 niet wezenlijk verschilt van het voorschrijfgedrag van de dierenartsen in 2010 en 2011 als het gaat om het afleveren van startpakketten, het gebruik van een startkuur en het afleveren van 3^e keuze middelen.